

**Міністерство освіти і науки України
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Педагогічний факультет
Кафедра музичного та образотворчого мистецтв**

**Методичні рекомендації
до написання курсових робіт
з теорії і методики музичної освіти**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання спеціальності
014.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)

УДК 378.091:78(072)

Укладачі:

Бухнієва О.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Сироткіна Ж.Є. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри музичного та образотворчого мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри музичного та образотворчого мистецтв ІДГУ (протокол №8 від 20.03.2024 р.)

Розглянуто та рекомендовано до друку Вченою радою педагогічного факультету ІДГУ (протокол №10 від 22.03.2024 р.)

Рецензент:

Бойчев І.І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Коваленко І.Г. – кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування, факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського (Український державний університет імені Михайла Драгоманова).

Курсова робота. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з теорії і методики музичної освіти для здобувачів денної та заочної форм навчання спеціальності 014.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) ОС «Магістр» / Укладачі О.А. Бухнієва, Ж.Є. Сироткіна. Ізмаїл: ІДГУ, 2024. 38 с.

У методичних рекомендаціях вміщено вимоги до виконання курсової роботи, її структури, змісту, оформлення та захисту; подано перелік основних етапів підготовки та послідовність виконання наукового дослідження, орієнтовний перелік тематики курсових робіт з теорії і методики музичної освіти; наведені приклади написання курсової роботи у додатках розроблених рекомендацій. Методичне видання адресовано здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 014.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво).

ЗМІСТ

Вступ	4
Структура курсової роботи, її зміст, категоріальний апарат.....	5
Етапи виконання курсової роботи	7
Вимоги до оформлення курсової роботи	12
Захист та критерії оцінювання курсової роботи	15
Рекомендована тематика курсових робіт	17
Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті	21
Список використаних джерел	24
Додатки	25

ВСТУП

Особистісно-орієнтована парадигма професійної освіти актуалізує потребу визначення власної траєкторії навчання здобувача вищої освіти за обраним фахом, а відтак – зростання ролі наукового знання як особистісного його надбання. У її основі закладені прагнення до творчої самореалізації, духовно-інтелектуального самовдосконалення. У цьому зв'язку особливої ваги набуває той тип навчальної роботи, який передбачає залучення майбутніх педагогів до науково-дослідницької діяльності впродовж всього періоду навчання у закладі вищої освіти. Мета наукової роботи передбачає набуття студентами функціональних навичок дослідження як універсального способу освоєння дійсності, розвиток здібності до дослідницького типу мислення, опанування технологій та умінь творчого підходу до дослідження, активізацію особистісної позиції в освітньому процесі на основі здобуття суб'єктивно нових знань.

Завдання науково-дослідної роботи здобувачів полягає у розвитку в них умінь пошукової, дослідницької діяльності, творчого підходу до вирішення актуальних проблем в мистецькій освітній галузі, формуванні вмінь застосовування методів наукових досліджень у процесі педагогічної практики.

Курсова робота з «Теорії і методики музичної освіти» – це передбачена навчальним планом письмова робота з проблематики вказаного курсу, що є певним етапом підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, формою контролю його знань і має спрямований дослідницький характер. Вона враховує набутий здобувачами досвід у процесі роботи над анотаціями, рефератами, дослідженнями періоду навчання у бакалавраті, базується на опануванні знань з «Методології та організації педагогічних досліджень вчителя музичного мистецтва», «Теорії і методики музичної освіти», «Практикума з інтегрованого курсу "Мистецтво"», з курсів «Сучасні педагогічні та інноваційні технології в музичному мистецтві» та ряду спеціальних дисциплін професійної підготовки.

Завдання методичних рекомендацій:

- висвітлити питання організації науково педагогічного дослідження;
- охарактеризувати структуру, зміст, категоріальний апарат та етапи виконання курсової роботи;
- окреслити етапи виконання курсового дослідження;
- визначити вимоги до оформлення курсових робіт;
- надати зразки оформлення окремих структурних компонентів курсової роботи.

СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ, ЇЇ ЗМІСТ І КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження здобувача, яке має на меті удосконалення (закріплення) його навичок роботи з навчальною та спеціальною літературою, статистичними матеріалами, формування вмінь аналізу, систематизації, розширення та поглиблення знань з предмету «Теорія і методика музичної освіти», опанування досвіду здійснювати наукові узагальнення та висновки, висловлювати пропозиції щодо оптимізації педагогічної діяльності.

Курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення та узагальнення здобутих за час навчання знань, застосування їх при вирішенні конкретних фахових завдань та введення здобувачів освіти у світ наукового дослідження у галузі теорії і методики музичної освіти. Написання курсової роботи з «*Теорії і методики музичної освіти*» передбачає наступні завдання:

- розширення наукової ерудиції майбутнього вчителя музичного мистецтва;
- формування творчого мислення та індивідуальних науково-дослідницьких здібностей здобувачів (пошук, аналіз, систематизація джерел, обґрунтування висновків тощо);
- набуття навичок самостійного вивчення, узагальнення опрацьованого матеріалу, його структурування та послідовного і грамотного викладу;
- формування умінь чіткого дотримання існуючих вимог до оформлення роботи;
- з'ясування сутності вивчення окремих змістових модулів, тем з курсів, рівня оволодіння майбутніми учителями методики наукового дослідження.

Виконання курсової роботи здійснюється під контролем наукового керівника, який призначається з науково-педагогічних працівників кафедри.

Виконання курсового дослідження з «*Теорії і методики музичної освіти*», його оформлення відбувається у відповідності до «Положення про курсові роботи» ІДГУ» (<http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/polozhennja-pro-kursovi-roboti-pechat-23.12.pdf>)

Основними етапами виконання курсової роботи є:

1. Вибір теми дослідження.
2. Складання плану (змісту) роботи.
3. Збір матеріалу, добір літератури з досліджуваної проблеми, підготовка бібліографії, її оформлення.
4. Робота над змістом курсової роботи, підготовка першого варіанту тексту роботи, обговорення його з керівником.
5. Удосконалення тексту роботи з урахуванням рекомендацій, зауважень та пропозицій наукового керівника.
6. Узгодження кінцевого варіанту роботи з керівником.
7. Захист курсової роботи.

Курсова робота вміщує наступні розділи:

Титульний аркуш (на титульній сторінці вказується: назва закладу вищої освіти; кафедра, на якій виконувалась курсова робота; назва теми; прізвище та ініціали студента; курс, група, спеціальність; прізвище наукового керівника; місто та рік виконання роботи) [Додаток А].

Зміст (план), в якому вказується структура роботи, зазначаються сторінки, на яких починається викладення розділів та підрозділів, параграфів роботи [Додаток Б].

Вступ (2-3 сторінки), де обґрунтовується актуальність теми дослідження, аналіз основних публікацій з досліджуваної проблеми; визначаються об'єкт, предмет дослідження (за необхідності), формулюються мета та завдання дослідження; вказуються методи дослідження, що використовувались у процесі виконання роботи, а також подається інформація про структуру роботи та її загальний обсяг.

Основний текст роботи складається з розділів та підрозділів, що розкривають зміст досліджуваної проблеми (загальний обсяг 30-40 сторінок).

Висновки (2-3 сторінки) – містять короткі і чітко сформульовані висновки (підсумки) та пропозиції, які випливають із змісту роботи, власних матеріалів, спостережень та міркувань студента. Висновки повинні відповідати визначеній меті та завданням курсової роботи з досліджуваної проблеми.

Список використаних джерел. У бібліографії вказуються всі публікації (орієнтовно 25-30 джерел), використані у процесі виконання роботи (монографії, навчальні посібники, автореферати дисертацій, публікації в періодичних виданнях, статті, методичні рекомендації, довідкові видання тощо).

Оформлення списку літератури здійснюється згідно з правилами бібліографічного опису друкованих джерел [Додаток В].

Додатки (за необхідності). У додатках подаються схеми, таблиці, рисунки, плани-конспекти уроків музичного мистецтва і виховних

заходів, зразки виконання учнями творчих завдань, анкети, інформаційний матеріал, що використовувався чи розроблявся автором для підтвердження ефективності музичного навчання і виховання з обраної теми.

Кожен додаток починається з нової сторінки. У правому верхньому куту пишеться слово «Додаток» з його позначенням великими літерами українського алфавіту (за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь). Нижче, посередині рядка, слід вказати заголовок (назву) додатка.

Важливо зазначити, що кожен із розділів курсової роботи виконує конкретну функцію, має свої особливості викладу матеріалу, а в цілому вони дають системне уявлення про досліджувану проблему, визначену в темі дослідження та розкрити в його змісті. Послідовність викладу матеріалу повинна чітко відповідати плану та зазначеній темі.

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Раціонально організувати діяльність над курсовою роботою, правильно розподілити свій час, спланувати його, глибоко і своєчасно розробити вибрану тему допоможе **алгоритм написання курсової роботи**. Він дисциплінує виконавця, лімітує термін, відведений на вибір теми, підбір та аналіз літератури з теми дослідження, написання, оформлення і захист курсової роботи.

Курсову роботу доцільно виконувати у послідовності:

- вибір теми, ознайомлення з нею, її обґрунтування;
- визначення мети і завдань дослідження (об'єкт і предмет дослідження визначається за необхідності);
- збір матеріалу, добір літератури з теми дослідження, їх опрацювання;
- складання попереднього плану;
- написання вступу;
- виклад теоретичних положень з проблеми дослідження та методики їх застосування;
- вивчення передового педагогічного досвіду;
- формулювання висновків і рекомендацій щодо результатів роботи;
- оформлення списку використаних джерел та додатків;
- подання чорнового варіанта роботи науковому керівникові;
- внесення поправок з урахування рекомендацій наукового керівника;
- стилістичне й технічне оформлення роботи; □ підготовка до захисту;
- захист курсової роботи.

Процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи:

- підготовчий етап до виконання курсової роботи;
- робота над змістом курсової роботи;
- заключний етап виконання курсової роботи

Підготовчий етап до виконання курсової роботи

Цей етап починається з **вибору теми** курсової роботи, її осмислення та обґрунтування. З переліку тем, запропонованих кафедрою, студент вибирає ту, яка найповніше відповідає його навчально-виробничим інтересам та нахилам. Перевага надається темі, при розробці якої студент може виявити максимум особистої творчості та ініціативи. Разом із керівником необхідно визначити межі розкриття теми.

При з'ясуванні **мети** дослідження необхідно зважати на те, що між нею і темою курсової роботи є системний логічний зв'язок. **Мета дослідження** пов'язана з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. Мета завжди відображує спрямованість наукового пошуку на отримання нових знань про предмет дослідження. Найчастіше вона полягає у вдосконаленні, підвищенні ефективності процесу музичного навчання й виховання. Загальна мета конкретизується у дослідницьких завданнях, сукупність яких дає уявлення про те, що слід зробити для її досягнення. Як правило, завдання визначають у формі переліку: проаналізувати..., вивчити..., розробити..., визначити..., провести..., з'ясувати..., установити..., тощо.

Формулювати завдання слід ретельно і продумано, оскільки опис їх розв'язання складають, як правило, зміст окремих параграфів роботи.

Таким чином, **завдання дослідження** можуть включати такі складові:

- вирішення певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);

- всебічне вивчення практичного досвіду вирішення даної проблеми, ступінь розкриття в сучасних педагогічних дослідженнях, різні погляди щодо її використання, причини виникнення труднощів, виокремлення особливостей передового педагогічного досвіду. Таке вивчення дає змогу уточнити, перевірити дані, опубліковані в спеціальних періодичних і неперіодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження;

- розробка пропозицій щодо використання результатів дослідження у процесі фахової підготовки.

Необхідність визначення *об'єкта і предмета* дослідження узгоджується з науковим керівником у залежності від особливостей теми та змісту курсової роботи.

Для вирішення конкретних завдань курсової роботи використовуються відповідні **методи** («метод» означає спосіб досягнення мети. Це прийоми, шляхи отримання достовірних знань, досягнення конкретних наукових результатів). У педагогічних дослідженнях переважно використовують теоретичні та емпіричні методи. Вони ї характерними і для наукових робіт в галузі мистецької педагогіки.

Емпіричні методи: вивчення літературних джерел, програм, планів; спостереження, заохочення, бесіда, інтерв'ю, анкетування, опитування, узагальнення педагогічного досвіду, музично-творчі завдання, створення проблемно-пошукових ситуацій тощо.

Теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, моделювання, індукція, дедукція.

Вибір методу та ефективність його використання залежить від:

- теми, мети, завдань роботи;
- вікових та індивідуальних особливостей реципієнтів, їх життєвого та музичного досвіду;
- можливостей, професійних інтересів та здібностей студента, його особистісних якостей, рівня теоретичної, практичної та методичної підготовки.

Виконання завдань дослідження неможливе без **ознайомлення з основними літературними (а можливо й архівними)** джерелами з теми курсової роботи. З метою повного їх виявлення необхідно використовувати різні джерела пошуку: каталоги і картотеки кафедр та бібліотеки вищого навчального закладу, а також провідних наукових бібліотек міста, бібліотечні посібники, виноски і посилання в підручниках, монографіях, словниках та ін., покажчики змісту річних комплектів спеціальних періодичних видань.

Під час джерелознавчих пошуків необхідно з'ясувати **стан вивченості обраної теми** сучасною наукою, щоб не повторювати в роботі загальновідомих істин, конкретніше визначити напрями та основні розділи власного дослідження.

Загальна характеристика вивчених **джерел** має продемонструвати ґрунтовне засвоєння студентом усього комплексу джерел з дослідницької проблеми, володіння прийомами зовнішньої та внутрішньої критики джерела, а також значимість використання їх у даному дослідженні.

Аналізуючи джерельну базу роботи необхідно надати відомості про цінність джерела для даного дослідження, ступінь достовірності поданої в

ньому інформації, про його автора, час створення, стан збереженості, опублікованості та вивченості.

Робота над змістом курсової роботи

Правильна та логічна структура курсової роботи – це запорука успіху розкриття теми.

Процес уточнення структури складний і може тривати протягом усієї роботи над дослідженням.

Попередній план роботи обов'язково узгоджується з науковим керівником.

Готуючись до **викладення тексту курсової роботи**, доцільно ще раз уважно прочитати її назву, що містить проблему, яка повинна бути розкрита. Проаналізований та систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді вступу, окремих розділів і підрозділів (глав і параграфів). Кожний розділ висвітлює окреме питання теми дослідження, а підрозділ (параграф) – окрему частину цього питання.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми, ступінь її розробленості як наукової проблеми; визначаються мета і завдання дослідження; розкривається структура роботи.

Актуальність теми роботи. Актуальність теми зазвичай розглядається у двох аспектах: науковому та практичному. Наукова актуальність теми визначається автором роботи спільно з науковим керівником. На підставі аналізу наявної проблеми з'ясовується ступінь її вивчення, окреслюється коло малодосліджених або недосліджених питань. Недостатнє вивчення теми на час написання курсової роботи і визначає її актуальність. Актуальними є і ті теми, які сформульовані з метою вивчення нових сучасних підходів в організації навчально-виховного процесу в закладах освіти.

Формулювання мети і завдань дослідження.

Робота над розкриттям обраної проблеми має опиратися на чіткі орієнтири, які і забезпечуються формулюванням мети та завдань дослідження.

Мета дослідження має бути сформульована стисло і відповідати проблемі дослідження.

Завдання роботи також мають бути сформульовані чітко, водночас вони покликані представити різні аспекти мети роботи, тому їх кількість визначається самим дослідником у співпраці з науковим керівником.

При визначенні об'єкта та предмета дослідження слід враховувати те, що об'єкт є більш широким за змістом, а предмет є складовим об'єкта і відповідає темі роботи.

Структура курсової роботи. Структура роботи зазвичай тісно пов'язана з дослідницькими завданнями, тому має опиратися на зміст відповідного розділу та підрозділу.

Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок. Починаючи працювати над розділом, треба відмітити його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, аналізом конкретного практичного досвіду, з обґрунтуваннями, достатнім осмисленням та узагальненням.

Заключний етап виконання курсової роботи

На цьому етапі передбачається уточнення студентом вступу та написання висновків до курсової роботи, оформлення списку використаних джерел та додатків (за необхідності), редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка роботи до захисту.

Логічним завершенням курсової роботи є **висновки**. Головна їх мета – формулювання підсумків проведеної роботи. В них має бути послідовно відображений загальний результат розробки теми. Кінцеві висновки мають представляти собою відповідь на поставлену у роботі мету. Слід уникати механічності, стереотипних фраз, поверховості, дотримуватися наукового стилю викладу, як і у всій роботі. Автор роботи має висловити свою думку про характер та потенціал використаної джерельної бази. Подальший виклад висновків слід розбудовувати відповідно поставленим завданням, що дозволить внести творчий елемент у цю частину роботи, уникнути повторів. Автор має пам'ятати про те, що висновки, поряд зі вступом, стануть важливою складовою презентації роботи у процесі її захисту. Висновки повинні мати самостійний характер, опиратися виключно на текст самої роботи.

Вивчення літературних джерел. Збирання та обробка інформації

Потрібно пам'ятати: не допускається виконання курсової роботи виключно за матеріалами підручників та навчальних посібників. Основними літературними джерелами мають стати статті окремих авторів, колективні монографії та публікації в періодичних виданнях.

Список використаних джерел формується **в алфавітному порядку** прізвищ перших авторів або заголовків. Огляд джерел та дослідницької літератури супроводжується посиланнями. Посилання записуються у квадратних дужках. Наприклад: [24, с.75]. При такому запису **24** – це порядковий номер у списку використаних джерел, а **с.75** вказує на сторінку, з якої використано цитату або на яку посилається автор курсової роботи при розкритті важливих аспектів дослідження.

Предметом відповідних оглядів виступають в першу чергу саме ті джерела та дослідження, які вивчались студентом, що в принципі не виключає можливості побіжної згадки текстів, які залишилися недосяжними для студента. Згадки про такі джерела та літературу не оснащуються посиланнями. Загальна характеристика вивчених *джерел* має продемонструвати знання студентом усього комплексу інформації зі своєї дослідницької проблеми, володіння прийомами зовнішньої та внутрішньої критики, а також значимість для даного дослідження. Аналізуючи джерельну базу роботи, необхідно надати відомості про його автора, час створення, стан збереженості, опублікованості та вивченості.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсові роботи подаються до захисту у вигляді друкованого тексту, оформленого з використанням комп'ютерної техніки.

Курсові роботи виконуються державною мовою.

Загальний обсяг тексту для курсової роботи (без додатків та списку використаних джерел) складає 30–40 сторінок.

Технічне оформлення курсових робіт виконується за наступними критеріями: кегль 14 Times New Roman звичайний; міжрядковий інтервал 1,5; відступи на сторінці зверху та знизу по 2 см, ліворуч – 3,5 см, праворуч – 1 см; абзац зрівняний по ширині, відступ першого рядка кожного абзацу 1,25 см.

Порядковий номер сторінки розміщується у правому верхньому куті. Крапка після номеру сторінки не ставиться. На титульній сторінці та на сторінці змісту номер не ставиться, але вона враховується в загальній нумерації.

Робота в завершеному вигляді повинна містити:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- розділ 1;
- розділ 2;
- висновки;
- писок використаних джерел; додатки (за необхідності).

Титульна сторінка. Містить послідовно розташовані по вертикалі такі елементи, які є обов'язковими для всіх здобувачів Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Для титульної сторінки *курсвої роботи* послідовність розташування інформації наступна:

1. Назва університету – Ізмаїльський державний гуманітарний університет.
  2. Назва факультету – Педагогічний факультет.
  3. Назва кафедри – Кафедра музичного та образотворчого мистецтв.
  4. Курсова робота (жирний шрифт кегль 16)
  5. Тема роботи (виконується жирним шрифтом кегль 14).
  6. Інформація про автора роботи: курс, група навчання, *форма навчання* (для здобувачів заочної форми навчання), спеціальність, освітній ступінь, прізвище, ім'я та по-батькові (повністю та у називному відмінку).
  7. Інформація про наукового керівника: науковий ступінь (доктор або кандидат педагогічних наук), вчене звання (професор, доцент). Науковий ступінь та вчене звання вказуються у скороченому вигляді (д. пед. н., к. пед. н., проф., доц.). Потім – прізвище й ініціали.
  8. У наступному рядку – графа для оцінки за національною шкалою та за шкалою ECTS. Нижче рядком вказані члени комісії.
- Звертаємо увагу, що у пунктах 6-8 вирівнювання реквізитів – праворуч.
9. Внизу по центру вказують місто та рік захисту роботи (див. Додаток А)

Зміст. Сторінка змісту роботи розміщується після титульної. Зміст оформлюється у вигляді таблиці, де наводяться назви всіх структурних підрозділів роботи та вказується номер сторінки, на якій вони починаються (див. Додаток Б):

ЗМІСТ

ВСТУП	NN
РОЗДІЛ 1. Назва розділу.....	NN
1.1. Назва підрозділу.....	NN
1.2. Назва підрозділу.....	NN
РОЗДІЛ 2. Назва розділу.....	NN
2.1. Назва підрозділу.....	NN
2.2. Назва підрозділу.....	NN
ВИСНОВКИ	NN
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	NN
ДОДАТКИ	NN

Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки, а назва підрозділу є продовженням на сторінці. Назва структурної частини наводиться посередині сторінки великими літерами (14 кегль Times New Roman жирний, Caps Lock). Текст вступу починається з абзацу після пропущеного рядка.

Вступ є основним елементом роботи, який демонструє теоретичну підготовку студента.

Для *курсової роботи* вступ має містити наступні обов'язкові елементи у такому порядку:

- встановлення актуальності теми та ступінь її розробленості у науковопедагогічній літературі;
- формулювання мети і задач дослідження (об'єкт і предмет дослідження визначається за необхідності);
- обґрунтування структури роботи.

Основна частина роботи. Кожен розділ починається з наведення номеру розділу та його назви:

РОЗДІЛ 1. НАЗВА РОЗДІЛУ (всі великі літери вирівняні по центру) Текст розділу розпочинається з абзацу після пропущеного рядка.

Розділи поділяються на підрозділи (параграфи). Вони нумеруються та мають свою назву. Номер підрозділу складається з двох цифр. Наприклад: 1.1. де перша цифра вказує на номер розділу, а друга – на порядковий номер власне підрозділу. Новий підрозділ починається з абзацу після вільного рядка. Номер та назва підрозділу друкується шрифтом 14 кегль Times New Roman жирний маленькими літерами.

Наприклад:

1.1. Назва підрозділу.

Текст підрозділу

Підрозділи в разі необхідності поділяються на більш дрібні структурні одиниці. Вони нумеруються, їх номер складається з номера розділу, номера підрозділу та порядкового номера самої структурної одиниці, назва якої наводиться з абзацу без пропуску рядка і друкується курсивом.

Наприклад:

1.1.1. Назва структурної одиниці підрозділу.

Текст структурної одиниці.

ВИСНОВКИ. Заключна частина роботи має бути спрямована на висвітлення основних результатів, отриманих в ході роботи над темою.

Автор має пам'ятати про те, що висновки, поряд зі вступом, стануть важливою складовою презентації роботи у процесі її захисту. Висновки повинні мати самостійний характер, опиратися виключно на текст самої роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ наводиться в кінці роботи, має спільну з основним текстом нумерацію сторінок, але не входить до загального обсягу роботи. Список використаних джерел формується з накопичених під час роботи джерел та літератури, подається в алфавітному порядку за категоріями, які відповідають характеру обраної теми. Вимоги, що ставляться до оформлення джерельної бази (див. у Додатку В).

ДОДАТКИ розміщують у кінці курсової роботи після списку використаних джерел.

Додатки є ілюстративним матеріалом до тексту роботи. Тому вони можуть включати власне ілюстрації (портрети, зображення різного характеру, включно з зображеннями тексту архівних документів, нот, використаних у роботі тощо). Важливим елементом додатків можуть бути матеріали, які вдало доповнюють зміст курсової роботи. Вони можуть включати і пронумеровані тексти документів, які стосуються обраної дослідницької проблематики.

Додатки не входять у загальний обсяг роботи, нумеруються літерами в порядку їх розстановки та появи посилань на них у тексті курсової роботи. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Їх слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, И, Й, О, Ч, Ь. Наприклад: Додаток А, Додаток Б і т.д. Позначення «Додаток» робиться у правому верхньому куті аркуша, нижче симетрично до тексту розміщується назва додатку.

ЗАХИСТ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Закінчену та оформлену згідно з правилами курсову роботу студент подає на кафедру у визначений термін. Науковий керівник оцінює роботу з точки зору її відповідності поставленим завданням та урахування висловлених ним під час консультацій побажань і зауважень щодо змісту та тексту.

На підставі ознайомлення з текстом курсової роботи науковий керівник готує письмовий відгук, в якому за національною шкалою оцінює структуру й зміст роботи, ступінь розв'язання наукових завдань, а також відповідність існуючим вимогам, формулює питання або зауваження до роботи.

Захист курсової роботи здійснюється перед комісією (*завідувач кафедри, лектор, науковий керівник*), яка затверджується на засіданні кафедри.

Текст виступу (до 5 хвилин) здобувач готує заздалегідь. У виступі слід розкрити актуальність обраної теми, дати характеристику основних положень дослідження та доповісти про отримані результати за кожним

розділом, основні висновки і пропозиції, які він сформулював під час дослідження обраної теми. Після виступу здобувач відповідає на запитання членів комісії та присутніх на захисті.

Оцінювання курсової роботи

Основними критеріями для винесення оцінки курсової роботи є:

- актуальність проблеми в сучасному освітньому процесі, складність її розробки;
- повнота використання джерел, вітчизняної та зарубіжної літератури з розглянутих питань;
- об'єм і якість зібраних фактичних даних згідно об'єкту дослідження (процесу, що досліджується);
- творчий характер аналізу й узагальнення фактичних даних на основі сучасних методів і наукових досягнень;
- наукове і практичне значення пропозицій, висновків і рекомендацій, ступінь їхньої обґрунтованості;
- навички лаконічного, чіткого й грамотного викладу матеріалу, оформлення роботи відповідно до вимог та методичних вказівок;
- уміння вести полеміку з теоретичних і практичних питань курсової роботи, глибина і правильність відповідей на питання та зауваження.

Критерії, за якими оцінюється курсова робота	Оцінка за шкалою від «0» до «5»
1. Написання та оформлення курсової роботи (коефіцієнт – 0,8):	
1.1 Обґрунтованість актуальності і новизни обраної теми, повнота визначення мети і завдань дослідження, спрямованість роботи на практичне застосування вивченого теоретичного матеріалу. 1.2 Науково-теоретичний рівень змісту роботи, ступінь досягнення поставлених завдань у висновках. 1.3 Ступінь самостійності проведеного дослідження, оригінальність наукового тексту. 1.4 Дотримання норм оформлення роботи, наукового стилю викладення матеріалу.	
2. Якість захисту роботи (коефіцієнт – 0,2):	
2.1 Уміння стисло і послідовно викладати сутність і результати дослідження, володіння культурою презентації. 2.2 Здатність аргументовано захищати свої пропозиції, власну точку зору під час додаткових запитань.	

➤ Диференційована оцінка з курсової роботи виставляється на підставі результатів захисту студентом курсової роботи.

➤ Захист курсової роботи проводиться у формі публічного виступу перед комісією, визначеною кафедрою, у складі двох-трьох викладачів.

➤ Результати захисту курсової роботи оцінюються як за національною («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), так і за шкалою ECTS в межах 100 балів.

За результатами обговорення підсумків захисту на закритому засіданні комісії, виноситься рішення про підсумкову оцінку за курсову роботу, яка оголошується в той самий день.

Після захисту курсова робота передається на зберігання в архів кафедри.

РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Особливості реалізації загальнодидактичних принципів на уроках музичного мистецтва ЗЗСО.

2. Урок музичного мистецтва в школі: суть, структура, методи.

3. Засвоєння школярами молодших (старших) класів засобів музичної виразності у процесі слухання музики (виконавської діяльності).

4. Художньо-педагогічний аналіз музичних творів у середніх (5-8) класах.

5. Художньо-творчий розвиток школярів (учнів-підлітків) як педагогічна проблема.

6. Співацьке виконання школярів за методикою Д. Огороднова.

7. Музичне виховання дітей за системою Карла Орфа (З. Кодая, Е. Далькроза), її вплив на сучасну методику музичного виховання.

8. Педагогічна концепція Д. Кабалевського: сутність, традиції, новаторство.

9. Науково-педагогічний внесок Д. Кабалевського у вирішення проблем музично-естетичного виховання дітей та юнацтва.

10. З історії розвитку української музичної педагогіки (період на вибір).

11. З історії розвитку західноєвропейської музичної педагогіки (період на вибір).

12. Хоровий спів як вид виконавського мистецтва, як засіб музичного виховання школярів.

13. Причини фальшивого співу дітей. Методика їх виявлення і усунення.

14. Проблема виховання співацького голосу в школярів на уроках музичного мистецтва загальноосвітньої школи.

15. Аналіз основних співацьких навичок і методика їх виховання.
16. Розвиток навичок багатоголосного співу у школярів.
17. Аналіз хорових навичок і методика їх виховання.
18. Методика проведення розспівок на уроках музичного мистецтва.
19. Методика розучування пісень зі школярами різних вікових категорій.
20. Формування виразності дитячого співу як педагогічна проблема.
21. Вікові стадії розвитку дитячого голосу.
22. Методика роботи зі шкільним хором.
23. Проблема формування ціннісних орієнтацій школярів на уроках музичного мистецтва.
24. Використання музичного фольклору у вихованні школярів.
25. Педагогічні проблеми оцінювання учнів на уроках музичного мистецтва.
26. Методика навчання молодших школярів нотній грамоті.
27. Виховання музичної грамотності школярів як музично-педагогічна проблема.
28. Проблема розвитку музичних здібностей школярів.
29. Виховання музично-ритмічного почуття у молодших школярів.
30. Виховання ладового почуття у молодших школярів.
31. Методичні системи сольмізації, їх порівняльна характеристика.
32. Дитяча опера в школі.
33. Музикування на уроках музичного мистецтва як метод виховання школярів.
34. Види музичної діяльності на уроках музичного мистецтва, їх значення і взаємозв'язок.
35. Особливості реалізації принципів єдності емоційного і свідомого, художнього і технічного на уроках музичного мистецтва.
36. Розвиток мелодичного і гармонічного слуху на уроках музичного мистецтва.
37. Принцип наочності в музичному вихованні школярів.
38. Методика проведення музичних ігор на уроках музичного мистецтва у ЗЗСО.
39. Розвиток творчої активності школярів на уроках музичного мистецтва.
40. Методичні основи взаємодії різних видів мистецтва на уроках музичного мистецтва.
41. Методика слухання музики у 5–8 класах.

42. Методи формування музичного сприймання школярів.
43. Методи бесіди і розповіді у формування музичного сприймання школярів.
44. Формування музичного сприймання школярів як педагогічна проблема.
45. Проблема дитячої музичної творчості у педагогічній спадщині визначних педагогів-музикантів.
46. Творчий підхід вчителя до вибору форм, методів та засобів навчання на уроках музичного мистецтва початкової/ основної школи.
47. Педагогічні погляди українських композиторів-класиків на музичне виховання учнів та їх реалізація в умовах сучасного уроку (або позакласної роботи).
48. Морально-естетичне виховання учнів основної школи на пісенній спадщині українських композиторів-класиків.
49. Національне виховання учнів основної школи засобами українського фольклору.
50. Формування на уроках музичного мистецтва основної школи спеціальних умінь як елементу музичної культури учнів.
51. Розвиток музикальності в учнів ЗЗСО як показника їхньої музичної культури.
52. Забезпечення міжпредметних зв'язків на уроках музичного мистецтва основної школи.
53. Організація на уроках музичного мистецтва діалогічної взаємодії на засадах гуманістичної педагогіки.
54. Місце і роль музично-дидактичних засобів в структурі шкільного уроку музичного мистецтва.
55. Сутність інтерактивної технології та її впровадження на уроках музичного мистецтва основної школи.
56. Сутність технології розвивального навчання та її впровадження на уроках музичного мистецтва основної школи.
57. Сутність технології проблемного навчання та її впровадження на уроках музичного мистецтва основної школи.
58. Сутність інформаційно-комунікативної технології та її впровадження на уроках музичного мистецтва основної школи.
59. Сутність здоров'язберігаючої технології та її впровадження на уроках музичного мистецтва основної школи.
60. Сутність музикотерапевтичної технології та її впровадження на уроках музичного мистецтва основної школи.
61. Сутність комп'ютерних технологій та її впровадження на уроках музичного мистецтва основної школи.
62. Сутність ігрової технології та її впровадження на уроках музичного мистецтва загальноосвітньої школи.

63. Формування в учнів середніх класів пізнавального інтересу до музичного мистецтва.
64. Використання на уроках музичного мистецтва творчих завдань як засобу активізації музичного сприйняття учнями середніх класів.
65. Формування в учнів середніх класів уявлення про музичне мистецтво як засіб міжособистісного спілкування.
66. Реалізація принципу наступності у вокально-хоровому вихованні учнів загальноосвітнього навчального закладу.
67. Реалізація принципу свідомості й активності у вокально-хоровому вихованні учнів ЗЗСО.
68. Реалізація принципу доступності у вокально-хоровому вихованні учнів ЗЗСО.
69. Реалізація принципу наочності у вокально-хоровому вихованні учнів ЗЗСО.
70. Реалізація принципу систематичності і послідовності у вокальнохоровому вихованні учнів ЗЗСО.
71. Формування в учнів основної школи вмінь адекватного сприйняття музичного твору в процесі його слухання.
72. Формування в учнів основної школи виконавських вмінь в процесі співацької діяльності.
73. Розвиток музичних здібностей учнів середніх класів на уроках музичного мистецтва.
74. Специфіка дитячого голосоутворення та її урахування в вокально-хоровій роботі з учнями загальноосвітньої школи.
75. Методи та прийоми репетиційної роботи з дитячим хором колективом (або ансамблем).
76. Характеристика методів керівництва музичним сприйманням учнів основної школи та їх використання на уроках музичного мистецтва.
77. Сутність художньо-педагогічного спілкування та його організація на уроках музичного мистецтва в середніх класах.
78. Зміст та організація вокально-хорового виховання учнів основної школи.
79. Аналіз діючих програм предметів «Мистецтво», «Музичне мистецтво».
80. Розвиток творчої активності учнів у різноманітній музичній діяльності.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО СИСТЕМУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ У ІЗМАЇЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату визначає систему заходів щодо запобігання й протидії академічному плагіату в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті (далі – Університет), порядок перевірки наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних, курсових та навчальних робіт на академічний плагіат.

Положення розроблено відповідно до Законів України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII, Статуту Університету, «Положення про організацію освітнього процесу в ІДГУ», «Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в ІДГУ».

У Положенні використовуються терміни у таких значеннях:

Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

Автор – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір.

Твір (робота, матеріал) – інформація як результат наукової чи навчально-методичної діяльності конкретної особи (чи у співавторстві), представлена на паперових носіях або в електронному вигляді у мережі Інтернет (курсова робота тощо).

Оприлюднення твору – здійснена за згодою автора або іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо.

Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, що використовується з обов'язковим покликанням на його автора та джерело цитування іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілишими свої твердження або для покликання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні.

Унікальність твору (роботи, матеріалу) – співвідношення (відсотках) матеріалу, що не має збігів з іншими публікаціями, до загального об'єму матеріалу.

Різновидами академічного плагіату є:

– копіювання й оприлюднення виконаної іншим автором роботи як своєї;

– дослівне копіювання фрагментів тексту чужої роботи у свою без належного оформлення цитування;

– внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів у них тощо) без належного оформлення цитування;

– парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту, сутність якого полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних зворотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці;

– компіляція – процес написання твору, наукової праці на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження й опрацювання джерел;

– наявність письмових фрагментів з покликаннями на неіснуючу або неточну інформацію.

Система запобігання та виявлення академічного плагіату є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Університеті.

Попередження та протидія академічному плагіату в освітньому процесі

Попередження плагіату в академічному середовищі Університету здійснюють центр академічного письма, науковий відділ, деканати факультетів та кафедри проведенням комплексу профілактичних заходів, які полягають в:

– інформуванні здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників про необхідність дотримання Кодексу академічної доброчесності Університету, цього Положення та ознайомлення з документами, що встановлюють відповідальність за академічний плагіат;

– розробці, виданні та поширенні методичних матеріалів із визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у наукових і науково-методичних працях матеріали;

– формуванні завдань для навчальних робіт з використанням педагогічних інновацій, що сприяють розвитку творчого підходу здобувачів вищої освіти до їх виконання;

– організації семінарів, тренінгів, круглих столів та виховних заходів з популяризації академічної культури студентів і формування практичних навичок написання наукових текстів;

– розміщенні цього Положення та інших документів щодо запобігання та виявлення академічного плагіату на офіційному сайті Університету.

Протидія академічному плагіату в Університеті здійснюється шляхом:

- розміщення всіх навчальних, навчально-методичних та наукових робіт науково-педагогічних працівників, аспірантів та студентів у базі даних Університету в системі «Unicheck»;

- виявлення академічного плагіату або самоплагіату через експертну оцінку з використанням комп'ютерної перевірки на унікальність усіх навчальних, навчально-методичних та наукових робіт науково-педагогічних працівників, магістрантів, аспірантів та студентів з метою визначення збігів/ідентичності/схожості з текстовою інформацією, що міститься в мережі Інтернет та в базі даних Університету;

- притягнення до відповідальності за академічний плагіат (самоплагіат).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у дисертації, і списку опублікованих робіт, який наводять в авторефераті // Бюлетень ВАК України. 2009. № 5. форма 23.
2. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)
3. Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. 29 березня 2012 року. № 384.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
5. Горбенко С. С. Навчально-наукова діяльність студентів з методики музичного виховання : Навчально-методичний посібник / С.С.Горбенко. К : Освіта України, 2010. 180 с.
6. Лузан П. Г. Основи науково-педагогічних досліджень / П.Г. Лузан, І.В. Сопівник, С.В. Виговська. К, 2010. 219 с.
7. Науково-дослідна робота в закладах освіти : Методичний посібник / Укладачі: Ю. О. Туранов, В. І. Урський. Тернопіль : АСТОН, 2001. 140 с.
8. Швардак М. В. Методичні вказівки до організації та оформлення результатів науково-дослідної роботи студентів ВНЗ III-IV рівнів акредитації / М. В. Швардак. Мукачево : МДУ, 2012. 54 с.
9. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : Підручник. 3-тє вид., стер. / В.М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. К. : ЗнанняПрес, 2003. 295 с.
10. Положення про курсові роботи ІДГУ. <http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/polozhennja-pro-kursovi-roboti-pechat-23.12.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

**ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МУЗИЧНОГО ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВ**

КУРСОВА РОБОТА

з теорії і методики музичної освіти

на тему: «**Види музичної діяльності на уроках музичного мистецтва, їх значення і взаємозв'язок**»

Студентки I курсу 55п групи
педагогічного факультету
спеціальності 014.13 Середня освіта
(Мистецтво. Музичне мистецтво)
Богданов Б.В.
Керівник: к. пед. н., доц.
Мазур І.В.

Робота захищена _____
з оцінкою « _____ », кількість балів _____

Члени комісії: _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Ізмаїл – 2024 р.

Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	6
1.1. Характеристика видів музичної діяльності в науково-методичній та музично-педагогічній літературі	6
1.2. Загальна характеристика різноманітності видів музичної діяльності на уроках музичного мистецтва в початкових класах	14
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	20
2.1. Дослідити використання видів музичної діяльності на уроках музичного мистецтва в початкових класах	20
2.2. Проаналізувати отримані результати дослідження.....	26
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
ДОДАТКИ.....	39

Приклади оформлення списку використаних джерел

В Україні діють два затверджені Національні стандарти, що відповідають за оформлення бібліографічної інформації в науковій роботі.

1. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Чинний від 2007-07-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с.

Це регламентуючий документ для оформлення бібліографічних списків, списків використаної літератури, списків літератури в наукових роботах тощо.

2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

Цей стандарт є регламентуючим документом для оформлення бібліографічних посилань та бібліографічних списків посилань у наукових роботах. Він установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання й розміщення в документах. Стандарт поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. «Список використаної літератури» (як частини довідкового апарату) наводять у формі бібліографічного запису (ДСТУ ГОСТ 7.1:2006).

Згідно із [наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40](#) (zareestrovano v Min'yosti 3 lyutogo 2017 r. № 155/30023) МОН України спростило вимоги до оформлення списку використаних джерел.

Зокрема, на вибір можна використовувати Національний стандарт України [«Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015»](#) або один із стилів, віднесених до [рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій](#), які є загальнозживаними в зарубіжній практиці оформлення наукових робіт.

**ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У
СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація.
Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила
складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с. 2. Краснова М. В. Договори в екологічному праві України : навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Алерта, 2012. 216 с. 3. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с. 4. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с. 5. Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с. 6. Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті-1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 2. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 3. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ- ПЛЮС, 2015. 212 с. 4. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України : монографія. Харків : Еспада, 2004. 192 с. 5. Каткова Т. В., Каткова А. Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах : практ. посіб. Харків : Право, 2011. 136 с.

Три автори	<p>1. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 312 с.</p>
	<p>2. Кузнєцов М. А., Фоменко К. І., Кузнєцов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p> <p>3. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.</p> <p>4. Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.</p>
Чотири і більше авторів	<p>1. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Харків : Юрайт, 2013. 288 с.</p> <p>2. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>3. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p> <p>4. The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY : Columbia University Press, 2010. 256 p.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>2. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с.</p> <p>3. Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків : Право, 2011. 656 с.</p> <p>4. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p> <p>5. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.</p>

<p>Без автора</p>	<p>1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p> <p>2. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.</p> <p>3. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Генеза, 2004. 736 с.</p>
	<p>4. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с.</p> <p>5. Twenty-four hours a day. Miami, FL : BN Publishing, 2010. 400 p.</p>
<p>Багатотомні видання</p>	<p>1. Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с.</p> <p>2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінології. 424 с.</p> <p>3. Кучерявенко Н. П. Курс податкового права : в 6 т. Харків : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p> <p>4. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.</p>
<p>Частина видання</p>	

<p>Книги</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169. 2. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 3. Наумов М. С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. <i>Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки</i> : монографія / В. П. Решетило, М. С. Наумов, Ю. В. Федотова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2014. С. 213–241. 4. Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
<p>Тези доповідей, матеріали конференцій</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.

	Political Science. 1991. № 2. P. 15–43.
Інші видання	
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10– 22. 3. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530– 543. 4. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141. 6. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс- бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

Патенти	<p>1. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p> <p>2. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл.</p>
	12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. Центр «Харьк. физ.-техн. ин- т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л.І. Романова, О. В. Землянщина. Харків, 1996. 64с.</p>

	<p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.- довід. / авт.упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
<p>Бібліографічні покажчики</p>	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p>
<p>Електронні ресурси</p>	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі <i>Бібліотечний вісник</i>. 2016. № 4. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_4_4 (дата звернення: 26.09.2017).</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>4. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua/ (дата звернення: 12.10.2017).</p>

Автореферати дисертацій	<p>1. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>2. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 Харків, 2010. 36 с.</p> <p>3. Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Євдоченко О.О. Європейське бізнес-середовище в розвитку міжнародної економічної діяльності : дис... канд. екон. наук : 08.05.01 / Київський національний економічний ун-т. Київ, 2005. 235 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p>
	<p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p> <p>4. Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.</p>

Курсова робота. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з теорії і методики музичної освіти для здобувачів денної та заочної форм навчання спеціальності 014.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) ОС «Магістр» / Укладачі О.А. Бухнієва, Ж.Є. Сироткіна. Ізмаїл : ІДГУ, 2024. 38 с.

Тираж 100 пр.